

ДОДАТКИ

№ 1

СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ ІСТОРІЇ

1. Науково-історичний профіль уроку.

Точність і правильність подання історичних фактів. Послідовність і логіка викладу матеріалу. Повнота викладу. Аргументованість висновків і узагальнень. Наскільки вдалося зробити урок органічною частиною курсу, включити його в систему роботи над історичними поняттями і т. д.

2. Методична характеристика уроку.

Тема уроку, місце даного уроку в загальній системі уроків з даної теми. Цілеспрямованість уроку; чи правильно визначена його мета? Відповідність типу уроку темі та дидактичній меті; логічний взаємозв'язок і послідовність структурних частин уроку. Розподіл і раціональне використання часу на уроці. Створення проблемних ситуацій на початку вивчення нового матеріалу. Спонування до формулювання пізнавального завдання самими учнями.

Характеристика окремих етапів уроку. 1) *Організаційний момент.* Зосередження уваги учнів. 2) *Опитування.* Зміст і методика перевірки знань, умінь і навичок учнів. Методи перевірки. Зміст запитань для фронтального й індивідуального опитування, самостійних робіт, завдань диференційованого характеру. Якість відповідей учнів. Активність класу. Підведення підсумків перевірки знань. 3) *Виклад нового матеріалу.* Обсяг і система знань, які повідомляє вчитель, методи викладу. Наукова спрямованість нового матеріалу, його зв'язок з життям. Послідовність викладу, образність, доступність, зв'язок з раніше вивченим матеріалом. Активізація пізнавальної діяльності учнів, способи підтримання інтересу й уваги учнів на окремих етапах уроку. Залучення учнів до творчої діяльності, спрямованої на сприймання та осмислення нового матеріалу. Роль і місце демонстраційного елемента (робота з картою, ілюстраціями). Використання дошки й записів у зошитах. Робота по засвоєнню хронології та історичних понять. Порівняння історичних фактів, їх співставлення із сучасністю. Методика обліку знань учнів у процесі вивчення нового матеріалу. Організація самостійної роботи учнів на уроці. Тема і мета самостійного вивчення учнями навчального матеріалу. Постановка проблемних питань перед учнями, пізнавальних і логічних завдань. Робота з підручниками, довідниками і додатковою літературою, джерелами. 4) *Повторення і закріплення матеріалу.* Методи закріплення. 5) *Оцінювання учнів.* Об'єктивність, логічність мотивації тієї чи іншої оцінки. 6) *Зміст і методика домашнього завдання.* Обсяг і види домашнього завдання. Інструктаж про його виконання. Додаткові (індивідуальні) завдання окремим учням.

3. Педагогічна поведінка вчителя.

Зовнішній вигляд вчителя, самовладання. Знання матеріалу, методична майстерність. Педагогічний такт. Володіння голосом, жестом, мімікою; мова (дикція, темп, культура мовлення, образність, емоційність). Контакт з класом, володіння класом, забезпечення стійкої уваги учнів на різних етапах уроку, дисципліна. Опора на колективне мислення єдиною системою запитань, залучення уваги класу до тих учнів, які відповідають на питання.

4. Характеристика учнів на уроці історії.

Рівень історичних знань та розвитку учнів. Поведінка учнів, організація їхніх робочих місць. Творча активність школярів (вміння учнів аналізувати, порівнювати, зіставляти, доводити, відстоювати свої думки, ставити запитання). Використання учнями теоретичних знань, отриманих ними в школі й безпосереднього життєвого досвіду для висновків та узагальнень. Шляхи й засоби формування нових понять. Труднощі при засвоєнні учнями нових понять. Відмінні, середні й слабкі учні (їхній типовий вияв на даному уроці). Ставлення учнів до відповідей товаришів та оцінок учителя.

5. Загальний підсумок уроку.

Реалізація мети, завдань уроку, програмових вимог. Якість знань, умінь і навичок учнів. Пропозиції щодо вдосконалення роботи вчителя.

№ 2 МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА УРОКУ ІСТОРІЇ (зразок)

Тема уроку: ЛЬВІВ НА ЗЛАМІ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ.

Тип уроку: Урок вивчення нового матеріалу (з елементами аналізу учнями історичних документів — спогадів).

Мета уроку: Учень повинен —

- знати: *Події:* 1894 р. — поява у Львові електричного трамваю; 1894 р. — відкриття кафедри історії України у Львівському університеті (М. Грушевський); 1894 р. — проведення у Львові першої Крайової промислової виставки; 1897–1900 рр. — спорудження у Львові нового Міського театру (З. Горголевський); 1900 р. — поява електричних ламп на вулицях Львова; 1900 р. — видання у Львові програми “Самостійна Україна” (М. Міхновський); 1908 р. — вбивство у Львові М. Січинським намісника Галичини А. Потоцького; 1906–1909 рр. — діяльність у Львові літературного товариства “Молода муза”. *Терміни:* “Великий Львів”, “модернізація через бюрократизацію”, модерн (сецесія); “Молода муза”. *Особи:* Зигмунт Горголевський, Іван Левинський, Михайло Парашук, Антоній Попель.
- розуміти: Розвиток Львова на зламі ХІХ–ХХ ст. як взаємодію економічних, демографічних, національно-політичних, культурно-стильових чинників; важливість міста Львова як національного символу українців; Львів як осередок українсько-польського політичного суперництва та культурної взаємодії двох народів.
- вміти: Характеризувати територіальні й демографічні зміни та національний склад Львова на початку ХХ ст.; визначати чинники, які впливали на містобудівний розвиток Львова на зламі ХІХ–ХХ ст.; характеризувати міжетнічні відносини; описувати становище та характеризувати динаміку розвитку української громади Львова; описувати міське господарство та побут львів'ян, елементи товариського життя; аналізувати історичні документи (спогади).

Література: Грицак Я. Страсті по Львову // Критика.— Київ, 2002.— Ч. 7—8 (57—58), липень—серпень.— С. 2—7; Мельник Б. В. Вулицями старовинного Львова.— Львів, 2001; Михальський Ю. Польські політичні партії та українське питання в Галичині на початку ХХ століття (1902—1914).— Львів, 2002; Нога О. Іван Левинський: художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч. — Львів, 1993; Попович М. В. Нарис історії культури України. — Київ, 1999; Степанів О. Сучасний Львів: Путівник / Перевид. 1943 р.— Львів, 1992; Трегубова Т. О., Мих Р. М. Львів: архітектурно-історичний нарис.— Київ, 1989; Gąsowski T. Struktura narodowościowa ludności miejskiej w autonomicznej Galicji // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne.— Kraków, 1998.— Zesz. 125.— S. 89—108; Horszowski S. Ekonomiczny rozwój Lwowa w latach 1772—1914.— Lwów, 1935.

ХІД УРОКУ

І. Актуалізація попередніх знань.

Упродовж століть Львів перебував в епіцентрі українсько-польського політичного суперництва та культурної взаємодії. Для українців місто завжди асоціювалося з княжою столицею (Галицько-Волинське князівство). Поляки доводили своє право на Львів на

підставі тривалого його перебування в межах Польської Корони та Речі Посполитої (XIV ст. — 1569 — 1772).

З переходом Львова під владу монархії Габсбургів (1772) розпочався новий етап у розвитку міста, коли воно стало столицею великої австрійської провінції – Королівства Галичини і Лодомерії, яка простягалася від Кракова на заході до Тернополя і р. Збруч на сході. З військового й торговельного центру місто перетворилося в осідок чиновництва, стало місцем постійного перебування крайової представницько-законодавчої (сейм) і австрійської державно-виконавчої (намісництво) влади, яка перебувала в руках польської політичної еліти. На час приєднання до Австрії населення міста становило близько 23 тис. мешканців. За півтора наступних століття воно зросло в 9 разів.

Під впливом економічно-культурних причин зі середини XIX ст. Львів почав швидко зростати територіально. З 1871 р. місто було поділене на 5 районів (дільниць). З'явилися райони з окремим призначенням: промислово-торгівельно-складові, банкові, університетські, житлові (робітничі, інтелігентські), лікарняні, спортивні та розважальні. Великий вплив на господарський розвиток Львова мало проведення залізниць: 1861 р. до Кракова, 1866 р. до Чернівців, 1869 р. до Бродів. Місто стало посередником у торговельних контактах Австрії з Росією і Румунією. Однак головним рушієм цивілізаційних змін у Львові все ж виступав не капіталіст і банкір, а бюрократ (цей процес історики позначають терміном “модернізація через бюрократизацію”).

З перетворенням Галичини в 60-х роках XIX ст. на польську автономію Львів отримав статут на міське самоврядування (1870). Зважаючи на опір поляків, українське населення не було представлено в органах міського самоврядування. Незважаючи на меншість, в якій перебувало у Львові українське населення, місто залишалося у свідомості галицьких українців “серцем Русі”, було важливим осередком українського націотворення, тут перехрещувалися українсько-польсько-єврейські відносини. Особливо виразно міжнаціональні суперечності проявлялися під час сесій Галицького крайового сейму (діяв з 1861 р.), які щороку відбувалися у Львові.

II. Вивчення нового матеріалу.

План уроку:

- 1) Територія та населення.
- 2) Містобудівний розвиток.
- 3) Міжетнічні відносини.
- 4) Господарство та побут мешканців. Товариське життя.

1. Територія та населення.

Напередодні Першої світової війни Львів складався з п'яти районів: Галицького (I), Краківського (II), Жовківського (III), Личаківського (IV), Центрального (V). Територіальний розвиток міста на основі стародавніх доріг, що розходилися від історичного ядра, і трас водних потоків зумовив поступове формування радіально-променевого характеру Львова (з появою механічних засобів пересування це спричинило значні труднощі для розвитку міського транспорту). Площа міста становила 32 кв. км. Під завісу австрійського періоду почав розроблятися генеральний план розвитку Львова, відомий згодом під назвою “Великий Львів” (арх. І. Дрекслер). Він передбачав розширення території міста за рахунок земель передміських громад. Навколишні села були настільки тісно територіально та економічно пов'язані зі Львовом, що вже в документах з кінця XVIII ст. вони іменуються як “міські села”. Вперше питання про приєднання підльвівських громад до міста було порушене міською радою в 1901 р.

Спочатку йшлося про прилучення лише трьох найзаселеніших та найбільш прилеглих до Львова і пов'язаних із ним економічно сіл: Клепарова, Замарстинова і Знесіння. Там у 1910 р. мешкало 25 тис. осіб. Проект “Великого Львова” був почасти реалізований у міжвоєнний період.

Упродовж 1890—1914 рр. населення міста зросло майже вдвічі: з 128 тис. до 212 тис. мешканців (разом із військовим гарнізоном). З них у 1910 р. було українців 19,2 %, поляків — 51,2 %, євреїв — 27,8 %, інших (німців, вірменів) — 1,8 %*. Ці пропорції різко контрастували з національним складом усієї провінції, столицею якої був Львів, а ще більше з національним складом східної її частини. Загалом у Галичині за переписом населення 1910 року мешкало 42,5 % українців, 46,2 % поляків, 10,8 % євреїв, 0,5 % представників інших національностей, натомість у східній її частині (на схід від р. Сян) майже дві третини населення становили українці — 61,7 %, поляки — 25,3 %, євреї — 12,4 %, інші — 0,6 %. Таким чином Львів був своєрідним “польським островом” серед “українського моря”, залишаючись при тому, за образним висловом І. Франка, “серцем руського народу”.

Завдання: Перетворіть цифровий матеріал із тексту в порівняльну таблицю “Національний склад населення Галичини і Львова (1910 р.)”

Територія	Кількість мешканців за національністю (у %)			
	Українці	Поляки	Євреї	Інші
Галичина	42,5	46,2	10,8	0,5
Східна Галичина	61,7	25,3	12,4	0,6
Львів	19,2	51,2	27,8	1,8

2. Містобудівний розвиток.

Інтенсивний містобудівний розвиток Львова, який припав на період економічного піднесення (1890—1913), сприяв осучасненню міста. Введення до ладу новітніх систем водогону та каналізації дозволило підвищити висоту нових будинків у центрі Львова до 5—6 поверхів. У 1900 р. на вулицях міста замість газових ламп з'явилися електричні. Найзначнішою містобудівною акцією стало здійснене в 1884—1905 рр. перекриття Полтви і створення вздовж її річища нової парадної магістралі — широких озелених проспектів К. Людвіга й Академічного (нині проспекти Свободи і Т. Шевченка). Освоєнню нових районів сприяло прокладання ліній кінного (1879), а з 1894 р. — електричного трамваю. Невід'ємним атрибутом міського життя став телефон. У 1896 р. у Львові числилося 584 стаціонарних телефонних апарати. Кількість абонентів телефонної мережі швидко зростала. Улюбленим місцем відпочинку львів'ян став Стрийський парк, закладений у 1887 р. міським садівником А. Рерінгом. Східну підвищену околицю парку з 1894 р. використовували для Крайової промислової виставки. Перші десятиріччя ХХ ст. ознаменувалися також появою в місті комплексів дешевого житла, зовнішній вигляд якого відрізнявся граничною простотою.

Пошуки в Європі наприкінці ХІХ ст. нової архітектури, зумовлені кризою еkleктики (невідповідність між раціональними планувальними й конструктивними вирішеннями будівель і ретроспективним характером їх художнього втілення), спричинили формування творчого напрямку — стилю модерн. Його поява у Львові під назвою “сецесія” (походить від “Сецесіона” — назви кількох художніх об'єднань у Німеччині й Австрії, зокрема,

* Подаємо за віросповіданням: поляки — римо-католики, українці — греко-католики, євреї — іудеї.

групи авангардних художників Відня) відноситься до перших років ХХ ст., а вплив властивого йому творчого методу стилізації відчувався в архітектурі міста до початку 20-х років. На першому етапі (1900—1908 рр.) львівський модерн позначений кількома загальними для європейської архітектури формальними ознаками: підкреслено нетрадиційними формами, лінарним характером орнаменту, який включає рослинні й антропоморфні мотиви, застосуванням кольорової кераміки.

Найцікавішою серед безлічі барв пізнього модерну (так званого стилізованого модерну, чи модернізму) була у Львові національно-романтична течія, що спиралася на народну архітектуру (український модерн). Будинок страхового товариства “Дністер”, зведений у 1906 р. на перехресті вулиць Підвальної і Руської (арх. І. Левинський та ін.), — найбільш ранній твір українського модерну у Львові з широким використанням елементів українського народного орнаменту та кольорових керамічних вставок. Приміщення товариства використовувалося для театральних постановок. У 1908 р. тут дебютував режисер і актор Лесь Курбас. Вплив стилізаторського модерну знайшов також вияв у класичних формах Торговельно-промислової палати на проспекті Шевченка, 19 (1912 р., арх. А. Захаревич).

Термін:

Модерн (фр. *moderne* — найновіший, сучасний) — стильовий напрям в архітектурі і декоративно-ужитковому мистецтві Європи й Америки наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. Представники “модерну” прагнули створити новий стиль, переборювали еkleктизм, відмовлялись від історичних запозичень; використовували навмисне примхливі, мінливі форми, вигадливі лінії, принципи асиметрії і вільного планування, нові технічні й конструктивні засоби для створення незвичайних, підкреслено індивідуалізованих будівель, де все рішення підпорядковувалось єдиному образно-символічному задуму й орнаментальному ритму. Представниками “модерну” були видатні архітектори: Х. ван де Велде (Бельгія), Й. Ольбріх і О. Вагнер (Австрія), Ч. Р. Макінтош (Шотландія), А. Гауді (Іспанія), Ф. О. Шехтель (Росія).

Особа:

Левинський Іван (1851—1919) — український художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч. Народився в м. Долині, тепер Івано-Франківської обл. Випускник будівельного відділу Львівської технічної академії, згодом професор і декан факультету архітектури Львівської політехніки. У 1880-х роках заснував у Львові архітектурно-проектну майстерню і майстерню по виробництву художньої майоліки (за народними зразками), які згодом переросли у велику архітектурно-будівельну фірму. Вважав, що архітектура невіддільна як від мистецтва, так і технічних досягнень. У будівельній практиці прагнув до раціональних і конструктивних вирішень, до гармонії архітектури з природою. Ці пошуки поєднували його з широким новаторським рухом, що народжувався в Західній Європі під назвою “арт-нуво” або “модерн”. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі. На пам’ятнику вирізьблено слова: “Різьбив душі людей силою характеру, кров’ю серця, силою розуму”.

III. Міжетнічні відносини.

Конституційно-парламентський устрій монархії Габсбургів сприяв перетворенню Львова в осередок українського і польського національних рухів. Наприкінці ХІХ ст. у місті сформувалися і розгорнули діяльність основні українські та польські політичні партії, які вели між собою гостру полеміку навколо національної приналежності Східної Галичини загалом і Львова зокрема. Не випадково, отже, що саме у Львові вперше був сформульований постулат політичної самостійності й соборності України. У 1895 р. його обґрунтував (щоправда з марксистських, а не національно-демократичних позицій) Ю. Бачинський (“Ukraina irredenta”). Галичина і Львів зокрема були об’єктом пильної

уваги з боку Великої України і Великої Польщі, які перебували в складі Російської імперії і потребували моральної та організаційної підтримки для розвитку власних національних рухів. У 1900 р. у Львові була опублікована програма “Самостійна Україна”, написана М. Міхновським на замовлення керівництва першої у Наддніпрянській Україні політичної партії — Революційної української партії (1900)*.

На зламі XIX—XX ст. в Галичині загалом і у Львові зокрема надзвичайно загострилися українсько-польські відносини. Суперечки в цей час навколо проблем заснування у Львові українського університету (багато польських політиків і науковців тоді вважали, що зі створенням в 1894 р. кафедри історії України у Львівському університеті, яку очолив М. Грушевський, проблему вищої освіти для українців вичерпано) та демократизації виборчих законів до австрійського парламенту (Державної ради) і Галицького сейму переростали навіть у криваві сутички. У 1908 р. львів'ян сколихнула звістка про вбивство українським студентом М. Січинським галицького намісника А. Потоцького, у 1910 р. під час сутички українських і польських студентів університету загинув український студент А. Коцко. Політичне протистояння українців і поляків паралізувало діяльність Галицького сейму. Домагаючись зміни несправедливого виборчого закону, українські депутати зривали засідання крайового парламенту — влаштовували так звані звукові обструкції. Львів у цей час мав усі шанси стати східноєвропейським Сараєвом — регіоном, де міжетнічні конфлікти могли спричинити широкомасштабний збройний конфлікт. Путівник по Львову початку XX століття не лише старанно перераховує всі львівські кав'ярні, а й додає, у котрій із них п'є каву окремо польська, українська та єврейська публіка. Водночас не бракувало у Львові й прикладів українсько-польської культурної взаємодії. У 1905—1906 рр. на центральній площі Львова з'явився пам'ятник А. Міцкевичу, авторами якого були польський і український митці — А. Попель і М. Паращук.

Особи:

Попель Антоній (1865—1910) — польський скульптор. Народився в м. Щакова, тепер Республіка Польща. Навчався в Краківській школі красних мистецтв. Працював у Львівській політехніці на кафедрі малювання і моделювання. Брав участь в оздобленні фасаду спорудженого у Львові нового Міського театру. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Паращук Михайло (1878—1963) — український скульптор. Народився в с. Варваринці, тепер Тернопільська обл. Початкову художню освіту здобув у Краківській школі красних мистецтв. Пізніше працював під керівництвом А. Попеля у Львові. Закінчив академію Жюльєна в Парижі, вдосконалював майстерність в О. Родена. З 1924 р. жив і працював у Софії (Болгарія). Автор пам'ятника М. Драгоманову в Софії.

Джерела:

№ 1

“В осени 1878 р. записався я на правничий виділ львівського університету. Прибувши до Львова, став я розглядатись у львівських відносинах, зокрема серед русинів і їх організації.

Львів представився мені майже чисто польським містом. Усі уряди польські, школи й університет польські, театр польський, написи всюди польські, торгівля в руках поляків і жидів, що маніфестувалися також під національним оглядом як поляки. Мова всюди польська, — в крамницях, реставраціях, каварнях говорили також і русини по польськи. Велика то була відвага заговорити до кельнера, або купця по українськи і на такого всі зглядалися як на щось надзвичайне. Те нечисленне українське населення, що було в місті, крилося кудись по закутках, а назверх не було

* Перша українська політична партія — Русько-українська радикальна партія — була створена у Львові в 1890 р.

його видно; розмірно найбільше ще українського елемента було в найнижчих робітничих верствах, між домашньою службою та каменичними сторожами. З тих сфер рекрутувалася головно публіка, що в неділі і свята заповняла церкви". (Олесницький Е. Сторінки з мого життя.— Львів, 1935.— Ч. I (1860—1890).— С. 127).

№ 2

"Літом 1914 року я виїхав на місяць за кордон для спочинку. Я вибрав собі для побуту Швайцарію і дорога мені лежала через Львів, Краків та Відень. [...] Хоч як поспішав я до Швайцарії, щоб використати свій місяць спочинку, але не зупинитись хоч на пару днів у Львові не міг. [...] З двірця їду до "Народної Гостинниці". В 1904 р. її ще не було, і доводилось тулитись по всяких чужих готелях і шукати знайомих по чужих каварнях. Тепер же не встиг я ще розташуватись, як зустрів одного, другого знайомого, потім побачив своїх приятелів-емігрантів Вол. В. Дорошенко, Ол. Ф. Назарієва і з ними почав обходити інституції, які мене особливо цікавили та розшукувати потрібних мені людей. Справді, як виріс український Львів за цих 10 років! Тоді більшість українських інституцій тулилось в будинку "Просвіти" на Ринок ч. 10. Тут була тоді й "Академічна Громада", куди я найбільше в ті часи вчашав. "Наукове Товариство імені Шевченка" мало тоді всього одну каменицю на вулиці Чарнецького ч. 26 і містилось само з усіма установами в партері, а решта все віддавалось в найми. А яка ріжниця тепер: "Дністер" має свій окремий будинок, "Наукове Товариство" прикупило нову каменицю і розмістило свій музей і свою бібліотеку так, що є на що подивитись. Саме тоді перенесли бібліотеку з "Академічного Дому". А там "Музичний Інститут імені Лисенка", чудовий "Національний Музей" і т. д. Як усе повиростало, як поширилось! Тоді, наприклад "Діло" виходило в 1500 примірниках і уявляло з себе один аркушик на 4 сторінки. Тепер же була велика газета європейського типу, мала вже значний тираж, мала прекрасно власитовану власну друкарню, котру з зрозумілими гордоцями показував мені М. М. Лозинський, що заступав на той час редактора. Та що будинки! Коли я побачив львівських знайомих, почув їх настрої, довідався про сподіванки і пляни, то поступ, який зробило українське життя в столиці краю за ці десять років уявився мені зовсім ясно: українці вже ставали тут у Галичині державною нацією, вони вже були на дорозі до того, щоб почувати себе господарями на своїй рідній землі. Почувався вже инший як колись розмах політики, панували ширші інтереси й пляни". (Дорошенко Дм. Мої спомини про недавнє-минуле (1914—1918).— Львів, 1923.— Ч. I: Галицька руїна 1914—1917 років.— С. 5—7).

Завдання і запитання до текстів: 1) Що дало підстави Є. Олесницькому побачити у Львові "чисто польське місто"? 2) Назвіть українські інституції, які діяли у Львові напередодні Першої світової війни. 3) Як змінилося становище українського населення Львова з кінця 70-х років XIX ст. до 1914 р.? 4) Що дало підстави Дм. Дорошкові стверджувати, що українці Львова ставали в Галичині "державною нацією"?

IV. Господарство та побут мешканців. Товарицьке життя.

Як адміністративний і культурний центр провінції, Львів поділяв із нею добру й злу долю. Загальнокрайові економічні негаразди дошкульно відбивалися на розвитку міста, натомість господарські піднесення позитивно впливали на його зростання. Промислове пожвавлення на зламі XIX—XX ст. супроводжувалося появою у Львові кількох крупних промислових підприємств, орієнтованих переважно на задоволення місцевого ринку. Серед них помітною була й будівельна фірма І. Левинського, яка налічувала 800 працівників. Але Львів так і не виріс у значний промисловий центр. Напередодні Першої світової війни близько половини працездатного населення міста працювало в дрібних майстернях та підприємствах, які налічували від одного до п'яти працівників.

Притягальна сила Львова полягала у відсталості й провінційності Галичини. Для перших австрійських чиновників, що прибували в цей край, він був "напів-Азією", "австрійським Сибіром". Виїхавши за сотні миль від Відня чи Праги, австрійська

бюрократія хотіла компенсувати своє “заслання” дрібними радощами життя, як-от закладання широких бульварів, де вони могли гуляти в неділю зі своїми родинами. Театр, кав'ярні та віденська мода належать до того ж самого роду експорту, який робив Львів “Віднем Сходу”. У 1897—1900 рр. була споруджена одна з кращих театральних споруд — новий Міський театр (арх. З. Горголевський). Початок ХХ ст. ознаменувався стрімким розвитком кінематографа. Приміщення для кінотеатрів, як правило, вбудовувалися в нижні поверхи споруд, розміщених на центральних вулицях міста.

Особа:

Горголевський Зигмунд (1845—1903) — польський архітектор. Народився в с. Солець, тепер Польська Республіка. Навчався в Берлінській будівельній академії. За його проектами були побудовані пасажирські вокзали, палаци, споруди громадського призначення, мости, міські меморіали в Берліні, Бонні, Лейпцигу й інших містах Німеччини, у Польщі. З 1893 р. працював у Львові директором Вищої промислової школи. Вінцем творчих задумів митця став проект нового Міського театру у Львові. Похований на Личаківському цвинтарі Львова.

Джерело:

“В мороках кав'ярень живуть цілі групи людей, творячи характерну й особливу громаду, жадібну до новин, нервового руху й віддиху Європи [...]. Знаю одного журналіста, котрий з гордістю розповідає, що свої найкращі статті написав у кав'ярні, знаю чиновників, над якими тяжіє пелена бюрократизму, як одяг Деяніри, але котрі в кав'ярні дихають на повні груди, в останні часи навіть цілі родини з великою помпою й урочистістю вибираються в неділі... до кав'ярні. Нині кав'ярня перетворилася майже на громадську інституцію, нейтральне місце для зустрічей і дискусій, а інколи навіть на велике торговийще, де реалізуються такі різні інтереси, як різноманітним є життя” (Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy (szkice i opowiadania). Wyd. 2-e, poprawione.— Lwów, 1911.— S. 219).

Запитання до тексту: Яке місце займали кав'ярні в товариському житті львів'ян на зламі ХІХ—ХХ ст.?

Зі Львовом був пов'язаний початок українського модернізму в літературі. Утворене 1906 року у Львові товариство “Молода муза” (поети і письменники Б. Лепкий, В. Пачовський, П. Карманський, М. Яцків, композитор С. Людкевич, критик М. Євшан та ін.) знаходилися під великим впливом модерністської “Молодої Польщі”. Незважаючи на різноликість, єдиним стрижнем цієї новітньої літератури було загострене відчуття суб'єктивності, не тільки увага до людського “Я”, до психології і до вічних проблем індивіда, насамперед волі до життя, любові й смерті, але спроба все життя і всю реальність побачити крізь мерехтливе і нестійке “Я”, подивитись не на миттєвість з погляду вічності, а на вічність крізь нетривке “тепер”. “Молода муза” (існувала до 1909 р.) стала явищем не стільки української поезії, скільки української літературно-філософської культури.

III. Закріплення вивченого матеріалу.

Запитання і завдання для учнів:

- Обґрунтуйте (або спростуйте) тезу про розвиток Львова на зламі ХІХ—ХХ ст. як взаємодію економічних, демографічних, національно-політичних, культурно-стильових чинників.

- Поясніть поняття “модернізація через бюрократизацію”. Як цей процес проявився в розвитку Львова? Чому Львів називають “Віднем Сходу”?
- Доведіть (або спростуйте) твердження про Львів як “польський острів” серед “українського моря”.
- Аргументуйте твердження про Львів як національний символ українського народу. Назвіть діячів українського національного руху, діяльність яких була пов’язана на зламі ХІХ—ХХ ст. зі Львовом.
- Наведіть приклади українсько-польського політичного суперництва у Львові та культурної взаємодії двох народів.

VI. Домашнє завдання.

1. Заповніть таблицю “Характерні риси розвитку Львова на зламі ХІХ—ХХ ст.”

Галузь	Характеристика
Територія	
Демографічна ситуація	
Архітектура	
Технічні нововведення	
Міжетнічні відносини	
Становище українців	
Господарство	
Товариське життя	

2. Підготуйте відповідь на питання: Чи можна вважати українсько-польський конфлікт у Львові на зламі ХІХ—ХХ ст. одним із проявів кризи в розвитку міста?

3. Визначіть зміни, які відбулися в житті Львова і львів’ян за останнє століття (від кінця ХІХ до початку ХХІ ст.).